

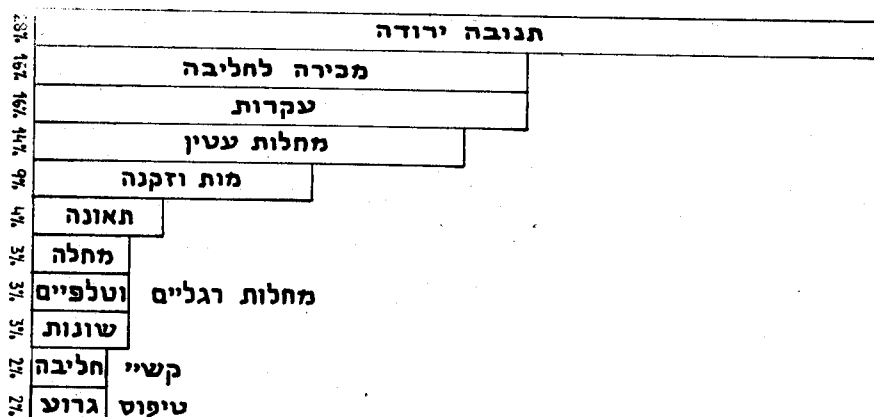
הסיבות ליציאת הפרות מהעדר

בעוד רוב הפרות מוצאות מן העדר בגלל תנובה נמוכה, הרי עקרות ומאסטיסיס נעשים גורמים חשובים יותר ויותר. אך קיימים הבדלים בין הגזעים בנקודה זו.

עקרות ומחלות עטין. בנקודות אלו דרושים הסברים אחרים.

רוב הגאנאטיקאים טוענים שאין הרבה אסי מכתאות לתלות את הבדלי הפוריות בסיבות גאנאטיות. ומשום כך יש לבדוק בשני מישורים אחרים. תזונה ושיטות אביסה השתנו במידה רבה במשך 10 השנים האחרונות; גם דרכי האחזקה השתנו, בעיקר בגלל המספר הרב של פרות

כולנו יודעים שביום מן הימים נאלצת כל פרה לעזוב את המשק, אבל מה הן הסיבות העיקריות לעזיבה זאת? מחקר חדש שנערך בעדרי ניריורק גילה את הסיבות, המובאות בדיאגרמה. מתוך כלל הפרות שהוצאו, 28% יצאו מסיבת תנובה ירודה. פרות אלו נמכרו לבשר משום שלא הניבו מספיק חלב או שומן כדי להצדיק את הזנתן והחזקתן במשק.

המוזרעות באופן מלאכותי.

אפשר להניח שהבוקר רגיש כיום יותר לבעיית הפוריות של פרותיו. עליו לבדוק אותן בקפדנות כדי לקבוע מתי להזמין את המזריע. לפני שנים מעטות היה זה תפקידו של הפר לגלות את ההתייחסות של הפרות ולהפרותן. עירנות זו לגבי פוריות הפרות גברה בזמן האחרון משום שמשק החלב נתון במלחמת קיום קשה. כל בוקר יודע שההכנסה המאקסימאלית מהענף תושג רק במקרה שהפרות תמלטנה, ככל שאפשר, ברווחי זמן של 12 חודש. פרה שלא תקיים כלל זה עלולה להישלח מן העדר לשוק הבשר, אלא אם כן היא שופעת חלב במיוחד, או מצטיינת בתכונות רצויות אחרות.

מספר לא קטן של פרות, 16%, נמכרו לחיבה למשקים אחרים. פרות אלו החליפו בעלים, אך המשיכו בהנבת חלבן. שני גורמים אלו אחראיים להוצאת כמחצית ממספר הפרות.

קשיים בהתעברות מופיעים כגורם בעל משקל בהוצאת פרות לבשר. עקרות היא אחת הבעיות העיקריות בפניהן ניצבים בעל העדר והמדען כאחד. החשיבות היחסית של העקרות גדלה תוך השנים האחרונות.

הירידה במספר מקרי הברוצאלוזיס והשחפת, כגורמים בהוצאת פרות, מעלה את חשיבותם היחסית של שאר הגורמים ליציאתן. מכל מקום אין ירידה זו אחראית לעליית חשיבותן של

גורם מכריע — המאסטיטיס

גורם עיקרי נוסף ליציאת פרות הוא המאסטיטיס או מחלות עטין אחרות. גם חשיבותה של צרה זו עלתה בשנים האחרונות. ביעור מוחלט של המאסטיטיס או מניעתו ישחרר את הבוקר מן האויב העיקרי, הפוגע ברווחיו כיום. ההפסד הכספי הנגרם על ידי ירידת התנובה מחמת המאסטיטיס מגיע למיליוני דולארים בכל שנה. הגורמים האחרים הם בעלי חשיבות פעוטה בלבד ואינם מהווים יותר מאשר 4 אחוזים של הסיבות להוצאה, חוץ מאשר מות זיקנה (9 אחוזים). פציעות או מחלות הן לרוב מקריות ואין לייחס להן חשיבות. ברוצאלוזיס, הגבות לשחפת והפלות הם כיום מן הסיבות הבלתי חשובות. למרות שלפני 10 או 15 שנים היו מחלות אלו 20 עד 30 אחוז של הגורמים ליציאת פרות.

קשיים בחליבה וטיפול ירוד מהווים כל אחד רק 2 אחוזים מכלל הסיבות לסילוק פרות מהערד.

ההבדלים בין הגזעים

הדברים שנאמרו לעיל תיארו את המצב בכללותו, אך האם קיימים הבדלים בין הגזעים או בין קבוצות גיל שונות לגבי ההוצאה מן העדר?

הטבלה המובאת להלן מראה שמופיעים הבדלים כאלה.

הסיבות להוצאה מן העדר ב-5 גזעים במדינת ניו-יורק

הסיבה	אדווארד %	אנג'ל %	הלמשט %	ג'ורג' %	טוריאן %
תנובה נמוכה	30	35	26	36	30
מכירה לחליבה	14	12	14	17	11
עקרות	15	18	16	13	21
מחלות עטין	12	9	16	10	9
רגליים וטלפיים	3	2	3	1	3
טיפול ירוד	2	2	2	2	1
שונות	24	22	23	21	25

תנובה ירודה היא סיבה רווחת יותר בגזעי הגארנסי והג'ארסי מאשר בותר הגזעים. דבר זה ניתן לשער מראש מחמת המגמה של היום לגבי חלקם של הגזעים השונים בעדרים. כאשר חלקן היחסי של הפרות מגזע מסויים גדל, כן יקטן מספר המוצאות מבנות אותו גזע מסיבת תנובה נמוכה.

המספר הקטן ביותר של בעיות פוריות נתגלה בגזע הג'ארסי ואילו המספר הגדול ביותר בגזע השווייצי החום; שאר הגזעים נמצאו במצב ביניים.

מחלות עטין ומאסטיטיס מהוות גורם גדול יותר ליציאת פרות בגזע הולשטייני מאשר בגזע עים האחרים. יש הטוענים כי מאסטיטיס נפוצה יותר בין פרות גבוהות תנובה. הפרות מגזע הולשטיין במדינת ניו-יורק אמנם מניבות בממוצע יותר חלב מאשר בנות כל גזע אחר, אולם, לעומת זאת, אם נמייך את שאר הגזעים לפי ממוצעי התנובות ולפי מספר הפרות היוצאות בגלל מחלות עטין, לא נמצא סימוכין לדיעה זו. כנראה שיש גורמים אחרים, בלתי ידועים עדיין, האחראים לתופעה זו.

מחלות רגליים וטלפיים חשובות כנראה פחות בגזעים קלים מאשר בגזעים הכבדים. שיעור ההוצאה של פרות בגלל טיפוס בלתי רצוי (אקסטריאר לקוי) כמעט שווה בכל הגזעים, אך בדרך כלל זהו גורם ליציאה קל ערך ביותר. נראה שבעלי העדרים מחשיבים בסלקציה את כושר ההנבה פי 12 עד פי 30 לעומת חשיבות טיפוסיות המבנה של פרת החלב.

השפעת הגיל

מהי השפעת הגיל על גורמי החיסול? סילוק בגלל תנובה ירודה מהווה כמחצית היוצאות שבגיל תקופת החליבה הראשונה. חשיבותה היחסית של ההנבה כסיבה להוצאת פרות יורדת בהדרגה, עד שבקבוצות הגיל הקשישות יותר מופיעות העקרות ומחלות עטין כגורמים מכריעים.

מכירת פרות לחליבה מבוצעת בהתאם לתכנית קבועה, רובן נמכרות בתקופת החליבה השנייה (סוף בעמ' 45)

לבסוף, רצוי להבהיר את מצבו של בעל המחלבה המשווק את החלב: הימצאותם של חומרים אנטיביוטיים בחלב עלולה להיחשב כעבירה על חוקת המזון והסמים. עד כמה שידוע, טרם נפתח אף תיק החוק לא הופעל בנידון זה. אבל קיים החשש שבעל המחלבה ייתבע לדין באם יתעוררו תגובות שליליות אצל צרכן רגיש לפאניצילין. מכיוון שמקרה כזה עלול לקרות, רצוי שהמשווק יזכה לערובות בעלות תוקף לטיב החלב.

תורגם מ-The Milk Industry, יוני 1963

לכל ספקיהם ובהם דרישה להודיעם מיד באם פרות מקבלות טיפול. איכר בעל הבנה יסכים לשתף פעולה מרצונו, ומובן שהחלבנים, אליהם תופנינה שאלות הקהל, חייבים לדעת בדיוק אילו אמצעי זהירות ננקטו.

בדרגה גבוהה יותר יהיה זה מן הרצוי לדרוש שהחלב לא יישלח למחלבות במשך 72 שעות אחרי הטיפול, ובארצות אחרות נדרשות אף תקופות זמן ארוכות יותר. אפשר גם לחייב את הרופא הווטרינארי להודיע למחלבה במקרה שנקרא לטפל בפרה חולה במאסטיטיס.

(סוף מעמ' 43)

שהבוקרים נוהגים בהתאם לשיטות הסלקציה המומלצות.

עקרות ומאסטיטיס הם בין הקשיים הגדולים ביותר העומדים בפני בעל העדר, החוקר, הרופא הווטרינארי והמדריך, ונחוצה פעולת מחץ משך תפת. פחיתה במקרי מחלה אלה תאפשר ייעול הסלקציה לתנובה גבוהה.

כמה מבעיות היסוד שהציקו לבוקרים עד לפני שנים מעטות נפתרו על ידי מאמץ משולב כזה: ברוצאלוזיס ושחפת הם כיום גורמים בעלי חשיבות מועטה בלבד. כן מראות התוצאות שמחלות רגליים וטלפיים ומבנה גוף בלתי רצוי זכו בעבר בהערכה מופרזת כגורמים לסילוק פרות מהעדר. ד. וואן-פלאק

(מתוך "הוארדס דירימן", דצמבר 1962)

ניה, ודבר זה מראה שתקופת החליבה הראשונה משמשת גורם מסייע במכירת הפרה. העקרות מחריפה והולכת עם גיל הפרה, דבר זה מראה שיש קשר מסויים בין תהליך ההזדקנות ואי-פוריות.

גם מחלות עטין מתרבות עם עליית הגיל, אבל רק בתקופות החליבה הרביעית או החמישית, כאשר חשיבותן היחסית כפולה מאשר בשלוש התקופות הראשונות.

פרות רבות נמסלות בגיל שנתיים

לסיכום נתעכב על נקודות מספר. מסתבר שרוב בעלי העדרים עורכים סלקציה די חריפה במבכירות המאכזבות בכושר ההנבה במשך תקופת החליבה או מיד לסיומה. דבר זה מעיד

זו ט ו ת

• חוקר קנדי מפורסם מצא שהפרה עצמה היא השופט והבוחן הכי מהימן לגבי טיב השחת. לדעתו השחת המשובחת ביותר מבחינה תזונתית היא זו הנאכלת בכמויות הגדולות ביותר ע"י הפרה. ממצאיו אלה תואמים את שיטת ההערכה של שחת לפי "מועד הקצירה"; ככל שהשחת נקצרת מוקדם יותר, כן היא נצרכת בכמויות גדולות יותר, שלא כבשחת שנקצרה מאוחר יותר (בשלה), שהיא ברגיל עשירה יותר בתאית ופחיתה מבחינת תכולת החלבון והנעכלות.

• ב"מילק פרודיוסר" מחודש מארס 1963 (עלון המועצה לשיווק חלב באנגליה) נתפרסמו נתונים. דלהלן על הסובסידיות לייצרני החלב בארצות שונות (אגורות לכל ליטר חלב):

3¼	—	בצרפת
2	—	בגרמניה המערבית
4	—	בהולנד
2	—	בבלגיה
5	—	בלוקסמבורג